

Minister Zdrowia

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 27.04.2016 r.
nr. 2004, podpis. [signature]

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich

Wpłynęło dn. 28.04.16
nr. 2617, podpis. [signature]

Warszawa, 2016 -04- 26

GM.070.11.2016

dot. BPS1043-13-231116

Pan
Stanisław Karczewski
Marszałek Senatu RP

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie przestania złożonego podczas 13. Posiedzenia Senatu RP w dniu 18 marca 2016 r. oświadczenia senatora Jarosława Obremskiego w sprawie klauzuli sumienia, niniejszym informuję co następuje. Obecnie prawo odmowy wykonania świadczeń niezgodnych z sumieniem, znajdujące oparcie w art. 53 ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, że każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii, zawarte zostało w art. 39 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2015 r., poz. 464, z późn. zm.) – dalej „ustawy o zawodach lekarza”. Treść tego przepisu wskazuje, że lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z tym że ma obowiązek uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Lekarz wykonujący swój zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby ma ponadto obowiązek uprzedniego powiadomienia na piśmie przełożonego. Lekarz nie może powstrzymać się od wykonania świadczeń, w myśl przepisu art. 39 w zw. z art. 30 ustawy o zawodach lekarza, w każdym przypadku, gdy zwłoka w udzieleniu pomocy lekarskiej mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki. Analogiczne regulacje odnoszące się do zawodu pielęgniarki i położnej zawarte są w art. 12 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1435, z późn. zm.). Wedle tego przepisu pielęgniarka i położna mogą odmówić

wykonania zlecenia lekarskiego oraz wykonania innego świadczenia zdrowotnego niezgodnego z ich sumieniem lub z zakresem posiadanych kwalifikacji, podając niezwłocznie przyczynę odmowy na piśmie przełożonemu lub osobie zlecającej. W powyższym przypadku pielęgniarka i położna mają obowiązek niezwłocznego uprzedzenia pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego o takiej odmowie i wskazania realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innej pielęgniarki, położnej lub w podmiocie leczniczym. W przypadku odstąpienia od realizacji świadczeń zdrowotnych z przyczyn, o których mowa wyżej, pielęgniarka i położna mają obowiązek uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Pielęgniarka i położna nie mogą jednak odmówić wykonania zlecenia lekarskiego, bądź wykonania innego świadczenia zdrowotnego, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować stan nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Podkreślić należy, że w zakresie zgodności z Konstytucją wskazanych wyżej przepisów dopuszczających możliwość odmowy przez lekarzy i lekarzy dentyistów wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z ich sumieniem, wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 października 2015 r. (sygn. K 12/14). Trybunał uznał między innymi, iż przepis art. 39 ustawy o zawodach lekarza w zakresie, w jakim nakłada na lekarza powstrzymującego się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem obowiązek wskazania realnych możliwości uzyskania takiego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie, jest niezgodny z Konstytucją. Ponieważ zatem wyroki Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą, wskazania wymaga, że przepis art. 39 ustawy o zawodach lekarza w powyższym zakresie stracił moc z dniem publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego tj. z dniem 16 października 2015 r.

W świetle przytoczonych przepisów, w brzmieniu obowiązującym po wejściu w życie wyroku Trybunału, wskazania wymaga, że obowiązujące w Polsce prawo do odmowy wykonania świadczenia zdrowotnego przysługuje osobom wykonującym zawody lekarza, lekarza dentyisty, pielęgniarki i położnej. Jest przy tym prawem podmiotowym, odnoszącym się do sumienia tych konkretnych osób i ich stosunku do wykonywania konkretnych świadczeń. Z prawa tego skorzystać mogą w celu niewykonania przez siebie świadczeń, które budzą w nich sprzeciw sumienia, przy czym muszą wystąpić okoliczności, które w świetle wskazanych przepisów dopuszczają takową odmowę.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na wypowiedź Komitetu Bioetyki przy Prezydium Państwowej Akademii Nauk w Stanowisku nr 4/2013 z dnia 12 listopada 2013 r. w sprawie tzw. klauzuli sumienia. Komitet Bioetyki wskazał, że: „regulacje prawne

i deontologiczne klauzuli sumienia nie definiują pojęcia sumienia i nie wskazują jakiego rodzaju przekonania przedstawiciela zawodu medycznego instytucja ta chroni. Nie ulega jednak wątpliwości, że sumienie przysługuje konkretnej osobie. Nie mają go instytucje i organizacje. Prawo do odmowy wykonania świadczenia zdrowotnego ze względu na głos sumienia może zatem przysługiwać wyłącznie osobom fizycznym – indywidualnym lekarzom, pielęgniarkom i położnym. Powoływanie się na te regulacje przez placówki ochrony zdrowia – podmioty lecznicze w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej (Dz. U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.) – należy uznać za nadużycie, niezgodne z celem tej regulacji.”

Biorąc pod uwagę powyższe, jak też argumentację i wnioski Trybunału przedstawione w ramach przedmiotowej sprawy należy zatem wskazać, że godne rozważenia wydaje się takie ukształtowanie przepisów prawa, które pozwalałoby bądź to na wydzielanie i odrębne kontraktowanie przez publicznego płatnika grupy świadczeń wiążących się z procedurami przerywania ciąży w przypadkach ustawowo dopuszczalnych, bądź też wskazanie podmiotu instytucjonalnie odpowiedzialnego za wskazanie realnej możliwości uzyskania świadczenia, którego w związku z zastosowaniem klauzuli sumienia nie można wykonać u danego świadczeniodawcy. Pierwsze z rozwiązań umożliwiłoby osobom odpowiedzialnym za kontraktowanie świadczeń przez danego świadczeniodawcę już na wstępie stwierdzić, że świadczeniodawca rezygnuje z realizacji w placówce tych świadczeń zdrowotnych, które budzą sprzeciw moralny kierownika lub zatrudnionego personelu. Jednocześnie pozwalałoby zachować przez publicznego płatnika wiedzę czy jest w stanie zapewnić realny dostęp pacjentów do tej grupy świadczeń. NFZ mógłby bowiem wówczas już na etapie kontraktowania posiadać wiedzę o podmiotach, w których dane świadczenia nie będą wykonywane. Drugie z rozwiązań pozwalałoby natomiast na utworzenie instytucjonalnego źródła pozyskania informacji o podmiotach, w których pacjent mógłby skorzystać ze świadczeń, których w związku z powołaniem się na klauzulę sumienia nie może uzyskać w placówce, do której się zgłosił.

2

Z upoważnienia
MINISTRA ZDROWIA
SEKRETARZ STANU
Jarosław Pinkas